

Spirit of Bosnia / Duh Bosne

An International, Interdisciplinary, Bilingual, Online Journal
Međunarodni, interdisciplinarni, dvojezični, online časopis

“Miss Sarajevo” i Spivak

Gwenyth Landes

Miss Sarajevo je kratki film o opsadi Sarajeva od 1992. do 1995. godine. Opsada je trajala hiljadu četiristo dvadeset i pet dana, što je najduža opsada glavnog grada koja se ikada dogodila u moderno doba. Gotovo četrnaest hiljada ljudi ubijeno je tijekom opsade, a gotovo pet hiljada njih bili su civili. Ovaj film prikazuje svakodnevicu ovih ljudi. To uključuje ono čime se svakodnevno bave, kako izgleda mjesto gdje su živjeli, kako preživljavaju i što rade za zabavu. Međutim, hoćemo li ikada zaista razumjeti kroz šta su prošli, čak i kad imamo video dokaze? Imamo li na to pravo? I ako ne možemo razumjeti, kako se najbolje pobrinuti da se ovako nešto više nikada ne ponovi?

Građani Bosne su pokušavali izgledati hrabro dok je stranac producent snimao video. Bez ikakve muke su opisivali koliko je užasno bilo živjeti tamo i neke grozne okrutnosti koje su doživjeli. Međutim, jesu li primarni iskazi uopšte dovoljni da valjano opišu strahote koje su se dogodile? U djelu „Mogu li podređeni govoriti“, Gayati Chakravorty Spivak opisuje jedan od problema podređenih a to je „dozvola za pripovijedanje“. Iako kameraman snima njihove vlastite izvještaje o onome što se događa, ne znamo što je to možda odlučio isjeći iz snimka. Ima li on pravo ili sposobnost da ispriča njihovu priču budući da tamo ne živi i ne prolazi kroz iste stvari kroz koje oni prolaze? Problem koji se događa jeste taj što producent dokumentarnog filma pretpostavlja da može sastaviti njihovu priču bolje nego oni sami. Dopuštamo li da se takve stvari događaju jer ljudi u tom trenutku nisu u stanju da govore sami za sebe? Kako da ispričamo njihovu priču bez da ih predstavimo kao nekoga koga treba žaliti? Sve se to vezuje za problem “dozvole za pripovijedanje”.

Kada su govorili o tome kako se ljudi opiru, postojala je ogromna razlika između načina na koji su to radile žene i muškarci. Muškarci su se borili na frontu. Postoji jedan dio u filmu kada neki čovjek priča o tome kako je poslan na prvu liniju i kako se morao nositi sa strahotama koje su tamo vladale. Pričao je o tome kako su njegovi prijatelji umirali oko njega i kako je mogao osjetiti miris njihovih mozgova dok su im isticali iz lobanja. Čitav je njegov iskaz bio vrlo ozbiljan.. Međutim, kada su u pitanju žene koje su intervjuisane u Sarajevu, pokazale su kako organizuju natjecanja u ljepoti u znak protesta protiv rata. Jedna žena je rekla: „Muškarci imaju oružje, dok žene imaju svoju lepotu.“ Čini se da ovo namjerno daje jednu specifičnu sliku žena u ratu, a mogli su pokazati više o tome kako je bilo ženama koje su izgubile muževe, braću i druge muške članove porodice i kako su morale da nauče koristiti snajpere dok ujedno

vuku djecu za sobom. Spivak govori o nečemu sličnom opisujući običaje udovica kako su to opisali članovi Britanske Istočnoindijske kompanije. Ona je opisala kako su policajci iznosili pretpostavke, govoreći stvari poput: žene žele umrijeti. Navodeći zašto žene nisu mogle da imaju glas, ona kaže: „Kako čitate groteskno pogrešno napisana imena tih žena, žrtvovanih udovica, u policijskim izveštajima koji su uključeni u evidenciju Istočnoindijske kompanije ne možete progovoriti. Mislim da isto vrijedi i za žene u Bosni kada ljudi pokušavaju da govore umjesto njih i sve postane mutno.

Još jedna stvar koju sam primijetila je kako se ljudi u Sarajevu veoma trude pokazati kako još uvijek rade stvari tipične za zapadnu kulturu, poput plesa ili pjevanja tadašnjih popularnih pjesama. To možemo povezati sa onim što Spivak kaže o ljudima koji su izloženi zapadnjačkoj kulturi. Ona kaže, „Grupe koje su postale psihološki marginalne kroz izlaganje zapadnom uticaju pale su pod pritisak da pokažu drugima, kao i sebi samima, svoju ritualnu čistoću i odanost tradicionalnoj visokoj kulturi.“ To je također vidno i kada oni govore o svom humoru. Iako bismo očekivali da će većina njih biti tužna i uznemirena, umjesto toga vidimo ih kako se smiju i koriste vlastitu vrstu crnog humora. To je jedan veliki srednji prst za sve ljude koji ih pokušavaju ugnjetavati, kao da poručuju da ih čak i stalna paljba i strah ne mogu zaustaviti.

Dakle, da zaključim, moramo se ponovo zapitati što se tiče ljudi u Bosni, „Mogu li podređeni govoriti?“ Vjerujem da je odgovor još uvijek ne. Iako je osoba koja je snimila video dala sve od sebe da pokaže njihovu perspektivu i život iz njihove tačke gledišta, on nije bio dio grupe i nije postigao cilj. Vidjeli smo načine na koje se muškarci i žene opiru. Vidjeli smo šta su činili kako bi održali svoju kulturu živom uprkos užasnom položaju u kojem su se svakodnevno nalazili. Možemo pokušati govoriti umjesto njih i podržati ih, njih kao subjekte, ali to ne znači da podređeni govori.

Izvori:

Spivak, Gayatri Chakravorty. 2017. “Can the Subaltern Speak.” Pp 409- 413 in *Social Theory: The Multicultural, Global, and Classic Readings*, edited by Lemert, Charles., New York, NY: Routledge Press.

[Link to “Miss Sarajevo” Ending](#)

Translated by Bojana Vuković

Ovaj kratki esej bio je pismeni zadatak u okviru predmeta “Drustvena teorija” kod profesora Keith Doubt-a, u jesenjem semestru 2019. godine, na Odsjeku za sociologiju, na Univerzitetu Wittenberg, u Springfildu, u Ohaju.

The preceding text is copyright of the author and/or translator and is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported License.